

БРОДАРЪ.

Люто бродаръ у невольн цвѣли
 На пучини мора валовита:
 Авай мене, до Бога милога,
 Ёе погнѣ безъ земава свога
 У пучини страхотное бѣсу!
 Нити за зло душманина клета,
 Вежъ за вѣру, а невѣромъ црномъ.
 Сян морскн очи мое бѣху,
 Бвстрия вали што зѣнице саме,
 За нѣи вазда маріо самъ тужанъ,
 Како братацъ за сестрицомъ миломъ.
 Ма е срце у невѣре црно!
 Сяйно небо на ядъ ми помрину,
 Таласна ускнѣ се море,
 А милне . . ? садъ су пакла знаци. —
 Ах' вѣоре, громъ те замукнуо!
 Синѣ море, црнѣ ти образъ быо!
 Што се движешъ, што грдиломъ претишъ?
 Мало л' ти е — за мало ти было —
 Твогъ бѣснила, и помама грозна,
 Вежъ іоштъ бруишъ хукомъ страховитомъ,
 И последню утрнут' свѣшу,
 Сѣм' свѣста ка' ништ' другогъ нейма!?
 Удри, бѣсни, букти, плапти, сѣвай;
 Я се тебе вежъ страшити неку,
 Ни стрепити предъ грдиломъ твоимъ!
 Капъ ѣ твоя пріе проирзнути
 Но Божія усанути рука. —

И. Илійѣ.

НЕШТО О ШКОЛСКИМЪ КНЪИГАМА

ЮЖНЫ СЛАВЕНА З. Ц.

У АУСТРІЙСКИМЪ ДРЖАВАМА.

Правителство Аустрійско, желећи свуда у држави своіой, мале школе за обучаванъ про-

стога народа подићи и установити, наредило е: да се подигну школе, у којима ће се учити они, кои желе учительн малы школа бити, и да се напишу школске кнѣиге народнымъ езикомъ, онымъ т. е., гдѣ се како у области којой говори.

Нама као сусѣдима државе Аустрійске, у којой има народа много поколѣня Славенскогъ, когъ смо и мы грана, па међу овимъ Славенима и таковы, кои съ нама еданъ, съ маломъ разликомъ, езикъ говоре, треба мотрити: како се и коимъ начиномъ подижу тамо школе, за обучаванъ будући учителя малы школа потребне, и како и коимъ ће се езикомъ писати за народне школе южно-Славенске кнѣиге, коѣ ће се издати.

О школама, за обучаванъ учителя у Аустрійској држави подигнутима, и коѣ ће се іоштъ до мало времена подићи, задржавамо себи, да другій путъ више и пространіе говоримо. Сада ћемо о школскимъ за южне Славене Аустрійски држава до сада написанимъ и наштампанимъ кнѣигама да пробесѣдимо; а то ћемо најболѣ учинити, ако изъ речены кнѣига вѣрне изводе овде ставимо.

У години 1826 издао е г. Јосифъ Ђурковечки, парохъ (р. Католичкій) у Самарици, граматику, подъ овимъ насловомъ: „*Взичница Хрватско-Славинзка за Хасенъ Славинцевъ, и потребу осталехъ зтранзкога езика народовъ, по Јожефу Ђурковечки, Плебанушу Саларичкомъ, на светло дана. Притизкано су Пешти 1826 з' словихъ племени тога Маріе Трагтнера одъ Петроце.*“ На 8-ку, стр. 167 Хрватски а полакъ Нѣмачки.

Коимъ се езикомъ поменутии списатель служіо, да обучава Хрвате и Славянце а и стране Хрватско-Славинскомъ езику, навесћемо штогодъ изъ предговора нѣговогъ, кои у

истой граматикѣ заузима на одной страни Хрватски а на другой Нѣмачки одъ 4 до 45 стране:

„Любо-труднозѣхъ вногехъ народовъ Еуропейскихъ на такъ далеко се е пружила, да они вногвртнѣхъ Насуковъ знания на високи вртъ, и Дикую Зршености подигнули и векивѣнии своѣга Имена Зломенѣкъ за собуль озтавили есу. — Гдовъ такъ странки еу Догодо-зписежъ, кои би еу томъ двоити моголъ, ковъ Народе и Хорватски, ако прелъ Свету непозитанъ и замало држанъ на тулико достигнулъ е, да еу Брой мудрехъ и еученехъ позтавити се вреденъ би билъ и еу никаквомъ Послу одъ другехъ Народовъ зкоро нелучи се, дапаче еу всемъ жъ ными борити се могуенъ е. — Само единокитъ и ово желетие, да еу Поравнаню и Оснаженю своѣга Ёзика племенитого, (кои каксе оснажи, почетному зподобенъ позтане), Трумбу положити не бы препузтилъ, на коѣга Снаженъ одъ всехъ Странъ Хвале вредни прави и верни Пріятели и Любители Очевине и Ёзика Хорватско-Славинскога ерепутъ дижею се и зъ своѣмъ вандаванѣмъ книжъ поради Оснаженя Ёзика на племенито путуванъ зправила се.“

У години 1840-той изишла в Нѣмачка граматика:

„Anleitung zur deutschen Sprachlehre zum Gebrauche der National-Schulen in dem Königreiche Ungarn und Croatien. — Напученъ еу Насукъ Немикого Ёзика за потребованъ народнихъ школъ Вугерскога и Хорватскога краљства. Пригизкана еу Будиму зъ Краљ. Мудрозкупчине Словли. 1840.“ На маломъ 8-ку, стр. 8 и 307. Изъ ове нѣмо граматикѣ навести са стране 223-ће, гдѣ се говора: „§ друи, Одъ Слаганя причрковъ.“

„Наредбе:

„1. Еу вездашиѣмъ и полпрешезтномъ Времену кажучега Начина, какти и еу вежучемъ зтовъ Призгавки за временоречли: еу зоставанѣхъ временахъ зтовъ медъ полочливелти и пренелти; еу вежучемъ пакъ и назершеномъ Начину зтовъ предъ временоречли и т. д.“

„2. Вноги такай Призгавки сложю се зъ Придавнелти и Временоречли какти и другими малелти Странкли Говореня и онда зтовъ еуправъ предъ ными в. п. Sehr früh, fein artig, geradezu, правъ лепо чловечно, schlechtweg, ein überaus schöner Tag, прелетиденъ.“

„3. Къ единому никаю изговору несме се придати ионъ nicht, за какти нѣга болъ никади: криво е речено, es hat es feiner nicht getviffen. Аръ двоизтру-

но Никанъ, алиги Недопущчанъ чини правъ говоречъ едно потерденъ.“

У години 1844-ой изишли еу опетъ за потребу народны школа: „Иленъ книжица за Хасенъ Ладанскихъ училищъ Хорватскога Орсѣга. Пригизкана еу Будиму зъ Краљ. Мудрозкупчине Словли 1844.“ На маломъ 8-ку, стр. 32. И

„Мали Катекизмушъ зъ питанѣхъ и одговорихъ за найменшу децу Хорватскога Орсѣга. Еу Будиму притисканъ еу Шталпарници кр. Вуг. всехъ знанствихъ Зкупчине 1844.“ На маломъ 8-ку, стр. 24.

Изъ прве одъ овы двию 1844-те године печатаны книжица навешѣмо овде са стране 15:

„Очила видилъ. Гледилъ на вртъ. Роже еу чрлке. Лилули есу бели. Слакъ е модеръ. Трагинско цвеће и кебляче илиги жабакъ есу жу-те. Трава е зелена. Мой шкрлякъ е чриъ.“

Духа чутилъ съ Носомъ. Модре Фиолице, кличѣчи и друго цвеће дише добро. Писци Тулипанъ не диши. Колрякъ слрди.“

Изъ малогъ „Катекизмуша“ стр. 16 — 17:

„Любилъ Те охъ Богъ мой изъ всега Срца и Душе мое, зврху всехъ Стварихъ и вечъ него самого мене; кайтиси Ти самъ себи и самъ еу себи непресежно Добро, и збогъ Тебѣ любилъ Ближнѣга мога, какти самого мене: О Боже! зажги з Огнѣмъ Любави твоѣ Срце мое: Теръ изъ ове горуче проти Теби Любави круто яко се жалувѣ, да селъ тебѣ Доброту непресежону и када збантувалъ; одурявалъ все и следнѣ всега живеленя моего грехе и лрзилъ на нѣ вечъ, него на никакво друго зло; охъ да би вчинити моголъ! Да Те нигдаръ неби билъ збантувалъ: обечелъ, да се хошу одъ везда по Милошчи Твоѣ одъ сакаго греха чувати и райши еулрети, него Тебѣ найвекше Добро зъ ко-вѣмъ Грехомъ, наипре пакъ слртнѣмъ збантувати; все пакъ еучинѣне да се хочу правично по Милошчи Твоѣ зповедати, обечалъ и достоину Шокору еучинити. Примиле и пакъ за Сина твоѣга и поде-ли ми Милошчу да зпунити будемъ моголъ ово мое обечанъ. За ово Те просилъ по непресежнихъ Намилъ твоѣга божанскога Сина Госпона наше-га и Звѣлчителя Есуса Крисуца.“

(Далъ слѣдуе.)

РУПА НА РУКАВУ.

(Продуженіе.)

Ты вальда нећешъ вѣровати, алъ е то цѣла истина. Кадъ ми е было четрнаестъ година,

знао самъ читати, писати и рачунити. Дотле самъ дотерао. Мой е отаць быо сирома рукодѣлаць, не знао шта ће одъ мене учинити, ерѣ му е новаць оскудѣвао, а то имаѣше свое основе, ков я садъ добро увиѣамъ.

Имао самъ еднога друга по имену Православа. Мы быасмо свудъ и нигде, као што су дѣца — дивля, необуздана. Наше хальине нису биле нигда нове, већъ брзо умазане и поцѣпане. Тада е было кодъ куће батина доста; кадъ е то прошло, остало е при старомъ.

Бдан-путь сѣдили смо на клупи у одной народной башти, приповѣдаючи едно другомъ, шта ће кои бити. Я самъ хтѣо бити генераль, а Православъ полковникъ.

„Одъ васъ неће никадъ ништа бити!“ рече едавнъ старый човекъ, у финомъ одѣлу, кои е за нашомъ клупомъ стао и нашъ дѣтинскій разговоръ слушао.

Мы се попланимо, Православъ запыта: „Зашто?“

Стараць одговори: „Вы сте дѣца добры родители, види се на вашимъ хальинама; но вы сте за просяке роѣени; заръ бы вы иначе те рупе на вашимъ рукавима трпили?“ Притомъ ухвати насъ за лантове и стане прстима бушити по издртимъ рукавима. — Я самъ се стыдіо, Православъ такоѣрѣ. „Кадъ немате никогда кодъ куће, да вамъ зашіе, зашто не научите сами? У почетку бы хальину съ два бода спасли, а садъ е доцпанъ, зато и изгледате као просяци. Ако хоѣете да постанете генерали и полковници, почните одъ найманѣгъ. Найпре затворите рупу на рукаву, вы просячка дѣцо, па онда мыслите на што друго.“

Застыѣени оба двоє, отидемо ѣутаючи одагле и немадосмо срца, да што зло о старцу ревнемо. Я пакъ окренемъ лакать одъ рукава тако, да е рупа изнутри дошла: како ю небы пятко опазити могао. Научимъ одъ мое матере шити играючи, ерѣ нисамъ хтѣо казати, зашто учимъ. Садъ, чимъ се што найманѣ на моіой хальини распори, или се какво мѣсто изляже, то ти я одма зашіемъ. То ме учили внимательнымъ и тако нисамъ хтѣо више трпяти поцѣпане и умазане хальине. Имао самъ чистіе, быо самъ брижливій, радовао самъ се и помышлявао самъ: старый онай господинъ нема башъ сасвимъ неправо. Съ два бода на време спасавамо хальину, съ шакомъ преча вуѣу; изъ ситны пара постаю талири; изъ малы сѣмена дрва, Богъ зна како велика.

Православъ не сматрао тако строго стварь. То е была ѣгова штета. Обоица будемо некомъ бакалину препоручени, кои е тражіо едного, у рачуну и писанію вѣштогъ шерта Бакалинъ е држао надъ нама испытъ и даде мени првенство. Мое старе хальине биле су чисте и читаве; а Православа и свечана хальина баше нечиста. То ми е после некогъ времена и господарь казао: „Я видимъ,“ рече ми онъ, „да ты твоє ствари уредно држишь и чуашъ; одъ Православа неће бити нигда трговаць.“ Онда самъ опетъ помыслио на оногъ старогъ господина и на рупу на рукаву.

Видіо самъ, да имамъ и у другимъ стварма, као у моемъ владаню, у моимъ склопостима, іошть по гдѣкою рупу на рукаву. Два бода на време поправляю све, безъ труда, безъ вѣштинне. Не пуштаймо да се далъ цѣпа; ерѣ онда требамо за хальину крояча, за здравль лѣкара, а за моралне рупе на рукаву казнеѣу власть. — Ништа не маловажно, и равнодушно, ни у добримъ, ни у злимъ. Тко то вѣруе, не познае ни себе, ни животь. И мой господарь имао е повелику рупу на рукаву, т. е. быо е чангрязало, хтѣо е свудъ да има право, притомъ е быо и ѣудливъ; то ме е много пута на гнѣвъ подизало. Я самъ противословіо; онда е было сваѣе. Хей! помыслимъ у себи: кудъ си пошо; тадъ ми паде на память рупа на рукаву, заръ и я да будемъ несносанъ и чангрязало, као мой господарь? Одъ тогъ доба давао самъ му свагда за право; я самъ быо задоволянъ, да право чинимъ, и тако сачувамъ миръ.

Кадъ самъ постао калфа, отишао самъ кодъ другогъ господара. Наученъ еъ малимъ потребама живота задоволянъ бити (ерѣ тко много потреба има, тай не нигда задоволянъ), доста самъ удитедіо. Наученъ, да нигда рупу на рукаву своемъ не трпимъ и да други людій рупе на рукавима сносимъ, быо е савъ свѣтъ са мною задоволянъ, као и я са своимъ свѣтомъ. — Зато самъ имао свагда пріятеля, свагда помоѣи, повѣреня, посла, Богъ е дао и свой благословъ. Благословъ стои у правомъ дѣланію и у правомъ мышлѣнію, као у ораховой лоски плодоносно, високо дрво.

Тако е растло мое иманѣ. Нашто? запытамъ себе; та теби не треба ни двадесета часть одъ тога. Да съ нямъ предъ людма свѣтлимъ? — То е будалаштина. — Заръ да у моіой старости рупу на рукаву покажемъ? — Помажи другима, као што е теби Богъ чрезъ друге по-

могао. На томъ остане. Највеће добро, које намъ богатство даје, есть на послѣдку независимостъ одъ њуди други людѣи и великій кругъ дѣлательности. Сади Благос, поћи у свеучилиште, научи што ваљано; помисли на оногъ старогъ господина; чувай се одъ најманъ рупе на рукаву; немој бити као мой другъ Православъ, кои е на послѣдку отишао у солдате и у Америци погнуо.

Калфа.

Благос отиде у Гетингъ, гди е учіо права и камералистичне науке. Био е приљжанъ, али не се одъ дружба свои вршњака и уживаня радости удалявао. Но притомъ е штедио; ерѣ е имао великій планъ у глави. Хтѣо е да едно пу-

тованъ по Европи учини. Мартинъ га е на то подстрекавао, но изяснио се, да му неће ни паре дати. А зашто се Мартинъ едан-путъ исясни, на томъ е обычно останао. На путу треба новаца. Благос све мысли, па на едно смисли. Чимъ дотера до доктора права, отиде кодъ едногъ столара на занатъ, научи рендеисати, сѣћи, терисати, бушити, лепити, дрва саставляти, мазати и т. д. Њгово упражнѣнъ у начертаню, његовъ вкусъ, његова хемическа знаня — све му е то помагало. За годину дана добые и механическо упражнѣнъ; његовъ посао могао се съ майсторовымъ и други калфѣи узпоредити. Съ двадесетъ талара прекрати време ученя и ослободи се за калфу.

(Даљъ слѣдуе.)

С М Ћ С И Ц Е.

Т Р Њ Њ И В О Д Љ И К Е.

* Нѣмачкій часописъ „Ost und West“ међу своима „Билѣжками“ явля, како ће г. Јованъ Хаѣић одъ нове године издавати едне Србске новине, ал' на мѣсто да каже у „Новом - Саду“ (Neusatz), вели у „Бистрици Баньској“ (Neusohl)!!! Да чудне географіјске погрѣшке, гдѣ човекъ јоштъ ни то незна, да Neusohl лежи у горњој Унгарији на рѣци Хрону, а Neusatz доле на граници Унгарије на Дунаву, дакле една на едноме а друга на другомъ краю државе!! А то јоштъ чудније долази, што се ту потврђуе, да е тмаъ учинѣнъ великій коракъ къ утврђењу Србске народности у Унгарији, будући „Бистрица Баньска“ болѣ сходствуе за средоточіе Срба Унгарски, него Пешта, гдѣ су Мађарска и Нѣмачка народностъ јаче!! — Болавъ, като ти люди свашга пишу, и о ономе, што незнаю! Наопако по Нѣмачку народностъ у Унгарији, кадъ бы се она у Новомъ Саду развијати имала! А исто тако стон са Србскомъ у Бистрици Баньској, гдѣ се осимъ тога башъ ни еданъ Србинъ неће наћи, по све сами Словаци, за које опетъ неки Ферендъ у Панонији вели, да се приљжно мађаризираю!! — Но не довольна была ономъ извѣстителю та една гео- и етно-графіјска погрѣшка, него се и даљъ радуе изласку нашегъ Чича Срећковогъ Листа, говорећи: „Текъ што смо явили, да е Јованъ Хаѣић освовао Србске Новине у Бистрици Баньској (!!!опетъ!), а долази намъ друго объявлѣнне, да ће у Београду излазити „Чича Срећковъ Листъ.“ Дакле ће излазити, а не излази већъ? Јдаић! Та Чича Срећковъ

Листъ већъ ето година дана излази, а за Ново-Садске новине текъ се поговара, да ће излазити, а званично се јоштъ ништа незна. Но згодно рече Морницъ Тиме:

„Lässt jeden was zu Markte bringen,
So gut und schlecht er 's mag verstehen,
Gott läßt nicht nur die Nachtigallen singen,
Er läßt auch wohl die Hähne krähen.“

Р. С. Т.

П О У Ч И Т Е Л Н А И З Р Е Ч Е Н И Я.

* Све насъ оставя у старости; и само смрътъ показуе, како е младѣић живіо. Само у часу смрти, кадъ насъ све оставя, онда остае намъ добродѣтель и Богъ.

* Све што здравый човеческій разумъ и нравственный законъ за основъ нема, не ни мудростъ ни память.

* Другога животь е живота уживанъ.

* Не радимо л' мы, то ће насъ три вайвећа душманина напасти: пороки, недостатки и дуго време.

А. Николинъ.

Н О В А К Н Ъ И Г А.

Србска Лира, или варошке веселе, любавне, и јуначке пѣсне. Книга прва. Београдъ, у правителственој книгопечатни 1847. — На 12-ни, стр. 93. — Цѣна: 10 кр. ср.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственој Книгопечатни у Београду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА